

УДК [82+39](=161.2):[7.046.2:599.723.2]
DOI <https://doi.org/10.32838/2710-4656/2021.4-3/21>

Левчук О. І.

Львівський національний університет імені Івана Франка

ОКРЕМІ АСПЕКТИ «СОЦІАЛЬНОГО СТАТУСУ» КОНЯ В УКРАЇНСЬКІЙ УСНОСЛОВЕСНІЙ ТРАДИЦІЇ

У статті проаналізовано окремі аспекти «соціального» рівня образу коня в українській народній словесності, зокрема, «національність», метаморфози в тварину, кількісну характеристику, ієрархію всередині класу, контакти, стосунки тварини з іншими представниками фауни, міфічними істотами та людьми у фольклорному творі.

Опис місця зобразу в його «суспільній» ієрархії пов'язаний з біологічною характеристикою коня, який є стадною твариною. Нерідко натрапляємо в українському фольклорі на чисельний образ з кількісними ознаками «дванадцять», «сорок», «сто». Але в кожному стаді обов'язково є його глава, кінь-охоронець – великий та надзвичайно сильний, який відрізняється від своїх родичів фантастичними рисами, надзвичайними можливостями і виконує магічну функцію.

Контакти між тваринами виявляються через фольклорні мотиви про кровну спорідненість, подружній зв'язок, кумівство, дружбу, ворожнечу, змагання. Кінь у народних творах найчастіше має певні зв'язки з орлом, вовком, волон чи буйволон. Також кінь зазвичай має свого небесного покровителя – святого Юрія і хтонічного ворога – домовика. Все ж найтісніші контакти в текстах українського уснословесного корпусу кінь налагоджує з людиною, що виявляються в чотирьох формах «єднання» людини з твариною як істотою сакральною чи навіть божеством: 1) поїдання священної тварини; 2) статеве єднання з твариною; 3) народження дітей від тварини; 4) зовнішнє наслідування тварини.

Ще однією важливою «соціальною» характеристикою міфологічного образу коня в українській уснопоетичній традиції є його приналежність не до комфортного культурного середовища, а до дикого степу, міфічного лісового простору. Функція перевізника між божественним ареалом, світами живих та мертвих зумовлює амбівалентне значення коня, яке подекуди простежується навіть в межах одного й того ж фольклорного жанру.

У текстах пісень кінь – це одна із найбільших цінностей господаря, водночас це друг, побратим, а то й брат парубка, козака, воїна, його права рука.

Отже, кінь – повноправний учасник суспільного життя і, як люди чи інші тварини, є складовою різноманітних соціальних відносин («родинних», «релігійних», «етнічних», «виробничих» тощо), найчастіше займає визначене становище в ієрархії всієї зоосистеми або ж навіть світобудови загалом.

Ключові слова: зобраз, кінь, соціальний статус, функція, амбівалентний.

Постановка проблеми. У традиційному світогляді українців тваринні образи є частиною «суспільства», оскільки, як і люди, тварини вступають в соціальні відносини, виконують ті чи інші суспільні ролі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Тварини як один з елементів образно-символічної системи українського фольклору віддавна були предметом дослідження в науковому полі. Зооморфні образи вивчали в межах культурної традиції цілого народу О. Афанасьєв, В. Клінгер, І. Вагилевич, О. Гура; в межах окремого жанру уснопоетичної творчості чи обряду та вірування – В. Данилов, Г. Булашев, В. Пропп, І. Крук, Л. Дунаєвська, В. Давидюк, В. Сокіл, М. Новикова, П. Романюк, О. Цвид-Гром, Р. Кедріна,

А. Єрмолов, О. Курочкін, І. Несен та інші. На сучасному етапі українська фольклористична наука має всього лиш кілька комплексних досліджень окремих зооперсонажів. Найперше, це монографія Н. Пастух «Символіка тварин в українському фольклорі: зозуля» [1] та дисертація В. Пономаренко «Еволюція хтонічного образу в українському фольклорі» [2].

Комплексне дослідження образу коня в українському фольклорі обов'язково передбачає виявлення його соціальних характеристик, бо ця тварина є повноправним учасником суспільного життя, є складовою «родинних», «релігійних», «етнічних», «виробничих» відносин тощо.

Постановка завдання. Генеза та приналежність тварини до одного з трьох вертикальних

рівнів світобудови, що також є елементами «соціального статусу» коня в українській фольклорній картині світу, вже стали предметом розгляду окремої розвідки [3]. Метою цієї статті є аналіз таких суспільних властивостей коня, як: «національність»; метаморфози у тварину; кількісна характеристика; ієрархія всередині класу; контакти, стосунки, взаємозв'язки у фольклорному творі (дружба, ворогування, кровна спорідненість) тощо.

Виклад основного матеріалу. У світоглядних уявленнях українців тільки людина має душу, а «звірята... душі не мають, у них є лиш пара» [Онищук, с. 23]. «Дух як усталений ідентифікатор «свого – чужого» може зумовлювати приписувану в народі «національність» того чи іншого представника народного бестіарію» [1, с. 46]. Українська фольклорна традиція характеризує коня за «національними» ознаками. Стала народна мовна формула порівнює щось або когось великого із татарським конем («великий як татарський кінь») не просто так. Вороги українського народу, що нападали з півдня й довгі століття мордували наші землі, асоціювалися з кінними загонами, тому й татарський кінь часто має негативну символіку. Водночас у приказках «Великий кінь турецький, а дурний» [Франко, с. 339], «Кінь турецький великий як віл, а дурний як цап» [Франко, с. 342], народне мовлення обіграє стереотипне уявлення «турок = дурень» і ще раз вказує на те, що розмір не завжди зіставляється з інтелектуальними здібностями людини. За уявленнями українців Закарпаття у коня після смерті переселяється душа єврея [4, с. 44]. Натомість І. Франко в Нагуєвичах фіксує приповідку-прокляття «Бодай ті Бог у жидівського коньки перевернув!» [Франко, с. 338], бо за переконанням українських селян, які часто зазнавали кривди від представників єврейської нації, коням у євреїв найгірше живеться.

Аналіз зоосимволу на «соціальному» рівні охоплює й опис місця тварин в їхній «суспільній» ієрархії, оскільки, як і поміж людей, між ними повинен бути той, що їх веде за собою – ватажок зграї, виду тощо.

Кінь, як біологічний вид, є стадною твариною. Кількісні характеристики фольклорного зображення в чарівній казці теж вказують на стадний спосіб існування цієї тварини – чорноморська дівчина пасе дванадцять кобил [Казки Гуцульщини, с. 257], у відьми, що живе вище хмар, сорок кляч [Казки Бойківщини, с. 342]. Грім у народних загадках передано через образ «сто коней»: *Стукотить-гуркотить, як сто коней біжить* [Номис, с. 638].

Для тварини кожного окремого класу визначальними є певні риси, що дають підстави «для її затвердження на посаді голови певного виду, класу і т.д.» [1, с. 58]. У кожному чарівному стаді обов'язково є його глава, кінь-охоронець – великий та надзвичайно сильний [Казки Бойківщини, с. 198]. Магічну функцію в чарівній казці виконує не чисельне стадо, а лише один – обраний кінь, який відрізняється від своїх біологічних родичів фантастичними рисами, надзвичайними можливостями тощо.

Контакти між тваринами виявляються через фольклорні мотиви про кровну спорідненість, подружній зв'язок, кумівство, дружбу, ворожнечу, змагання. Кінь у народних творах найчастіше має певні зв'язки з орлом. Досить поширеним є мотив про змагання (перегони) коня з орлом в історичних піснях та легендах. Кінь як переможець таких перегонів не карає орла, а навпаки братається з птахом: «*Орел же, прилетівши над море, став просити коня, щоб не рубав йому крил. Кінь згодився з ним, щоб орел був йому меншим братом*» [Грушевський, с. 207]. Своєрідний зв'язок у народній казці виникає й між конем та вовком. Герой, якому на шляху стрічається Залізний Вовк, заради порятунку свого життя жертвує життям коня. Вовк, що з'їв коня, виконує його функцію, тобто стає чарівним помічником та порадиником героя впродовж усіх перипетій [Казки Буковини, с. 201–205]. На думку Н. Пастух, «у перших метаморфозах не було їхньої основної риси – протиставлення. Власне праперетворення виникають на ґрунті дифузного мислення, що не знає жодних протиставлень, ієрархізацій. «Щось» переходить у «щось», залишаючись, по суті, тим самим» [1, с. 73]. Тобто кінь, ставши жертвою вовка, не перестає існувати, а ніби перероджується в іншому тілі, в іпостасі іншої тварини.

Семантична спорідненість певних тваринних видів виявляється також й у тих сюжетах, де такі види протиставляються один одному за певними характеристиками. М. Драгоманов фіксує народну оповідку про переваги коня над буйволами та волами, зважаючи на їхнє значення в господарстві. Кінь їде швидко і не зупиняється на сонці, його можна загнудати. А віл або буйвіл на сонці стомлюються і перестають йти, не можна їх ніяк заставити рушити з місця [Драгоманов, с. 2]. Такий антагонізм можливий тільки тоді, коли «первинно існують певні значеннєві компоненти, що об'єднують цих тварин. Саме наявність чогось спільного створює необхідний ґрунт для будь-якого протиставлення» [1, с. 60]. Семантичною

часткою, що споріднює образи коня, вола та буйвола, звичайно, є їхня роль перевізника вантажів у сільському господарстві.

З сільськогосподарським значенням коня пов'язане й те, що ця тварина, як і люди, має своїх небесних або ж хтонічних покровителів. Коні знаходяться під опікою святого Юрія (Георгія), і в день цього покровителя молодим коням підстригають гриви та хвости, випускають на пасовище до сходу сонця, на росу [Труди, Т. I, с. 49]. За народними уявленнями, Юрій відмикає ключем землю і велить їй вирощувати рослини, зелень, тобто оживати після зимового сну, і від того домашні тварини, які поїли трави з юр'ївською рососою, стають сильними та годованими [Труди, Т. III, с. 30]. Цей праведник захищає коней від нападу вовків [Чубинський, с. 53]. Коли треба коня добре виїздити, то це теж робить святий Юрій [Ларіон, с. 68].

Дуже хороших коней любить домовик: він заплітає їм гриву в косички та їздить верхи цілу ніч в конюшні, так що заганяє тварину зовсім і кінь псується [Чубинський, с. 52]. Як оберіг від домовика в конюшні ставлять козла або прив'язують до стелі мертву ворону, сову чи сороку, щоб він на них їздив, замість на конях [Труди, Т. I, с. 49]. Про особливу роль коня в господарстві свідчить і те, що існують замовляння, які стосуються хвороб згаданої тварини (від крові, при пологах у кобили, від так званого «гарячого» коня [Труди, Т. I, с. 68–69]).

Найтісніші контакти в текстах українського уснословесного корпусу кінь налагоджує з людиною. Тому доцільно згадати про чотири форми «єднання» людини з твариною як істотою сакральною чи навіть божеством, які виділив Є. Кагаров: 1) поїдання священної тварини; 2) статеве єднання з твариною; 3) народження дітей від тварини; 4) зовнішнє наслідування тварини [5, с. 29].

«Ритуальне причащення м'ясом – одна з найстарших форм єднання людського та бестіарного світів. Окрім основного значення будь-якого жертвоприношення (йдеться про космогонічну роль), поїдання священної тварини має багато другорядних функцій, таких, як бажання сприйняти властивості, силу, «чистоту» тварини» [1, с. 66]. Плоть коня в їжу наші предки не вживали, навіть як ритуальну трапезу. Принаймні таких випадків не фіксують ні досліджувані фольклорні тексти, ані етнографічні матеріали. Подібні гастрономічні вподобання залишаються характерними й у сучасному суспільстві. Проте українці все-таки знають, що таке ритуальне поїдання коней. Йдеться про сирних коників, ритуальну страву й водночас їстівну іграшку, яку й досі готують

окремі народні майстри на Гуцульщині до різноманітних свят – весілля, храмового празника, в сучасних реаліях і до дня народження. Як розповідають у с. Брустурів, на Великдень великого сирного коника кладуть до кошика, який святять у церкві. Сирні фігурки роздають присутнім після поминок за померлим. Так само сирними іграшками обдаровують колядників чи посівальників [Домашній архів]. Отже, табуйоване поїдання справжньої плоти священної для українців тварини спричинило виникнення іншої форми жертвоприношення. Якщо не можна їсти конину, то приносять у жертву сирного коника, тим самим причащаються «силою» тварини, об'єднують людське та бестіарне начало.

Ще однією формою об'єднання людського соціуму з тваринним є, як зазначалося, налагодження родинних зв'язків. Відлуння можливих статевого стосунків знаходимо в казках. У записах О. Роздольського в казці, де фірман, який не міг знайти собі коханки, «взів сі до кобили» [Роздольський, с. 146]. Федір Вовк у «Студіях з української етнографії та антропології» наводить думку Лібрехта про те, що ритуальне інтимне зближення людини із твариною колись відбувалось реально [Цит. за: 6, с. 311]. За уявленням первісної людини таке єднання цілком можливе. У статевому союзі істоти, які належать до різних світів, позбуваються видимих ознак їх культурного / природного статусу, стирають межі та повертаються у час, коли не було усвідомлення відмінностей між людьми та тваринами.

Головний герой чарівної казки і його кінь-помічник теж нерідко пов'язані кровними стосунками, адже тварина є подарунком померлого батька, духом предка, що втілюється в образі коня.

З мотивом статевого єднання людини з твариною тісно пов'язаний мотив народження дітей від такого союзу. Антін Онишук, описуючи світоглядні уявлення жителів села Зелениця Надвірнянського повіту, вказує: «В Зелениці удержалася також віра, що звірята можуть породити людину, а жінка видати на світ звірину» [Онишук, с. 21]. У згаданій вже казці з записів О. Роздольського після статевого акту з фірманом тварина через дев'ять місяців народжує хлопця – Кобилячого сина [Роздольський, с. 146]. Діти з таким родоводом, як правило, мають надзвичайні можливості, наділені божественною невразливістю та силою.

Четвертою формою залучення людини до зоосвіту, яку виокремив Є. Кагаров, є, за його визначенням, «зовнішнє наслідування» [5, с. 29]. Цікаве з цього погляду самотутнє явище, яке

зафіксоване у селі Кримно на Західному Поліссі, а саме: обходи з конем, які відбувалися ввечері 13 січня. «Із самої назви дійства зрозуміло, що кінь – центральна фігура в гурті ряджених. Специфіка створення цього образу полягає в тому, що воно передбачає використання макету тварини, який один з учасників обходу прикріплював до себе. Внаслідок цього виходив подвійний персонаж – кінь-вершник» [Завітій, с. 74].

Ще одну форму наслідування коня як об'єкта весільного ритуалу з символікою родючості та багатства (в землеробському та сімейному значенні) описує Ф. Вовк: мати виходить благословляти молодих у вивернутому кожусі, а їй дають «коня», тобто вила чи граблі, вона «сідає верхи» і об'їжджає тричі, посипаючи все довкола зерном. Після об'їзду старший боярин «напуває коня», тобто ллє з кухлика воду на кінець граблів [6, с. 204]. Такі ритуальні дії з удаваним конем, засвідчують єдність тварини з божеством, яке дає благословення на продовження роду в новоствореній сім'ї.

Ще однією важливою «соціальною» характеристикою міфологічного образу коня в українській уснопоетичній традиції є його приналежність не до комфортного культурного середовища, а до дикого степу, міфічного лісового простору.

Часто кінь є власністю змія, його другом і порадиником або найціннішим, що є у підземного володаря. Отже, викрадення коня героєм чи захоплення його як бойового трофея символізує передачу влади, тоді як сам кінь стає помічником свого нового господаря або несе прокляття, і подальша боротьба богатиря з іншими казковими супротивниками сприйматиметься як продовження боротьби зі змієм, який перейшов у іншу іпостась [2, с. 11].

Натомість, за гуцульськими повір'ями, як стверджує М. Грушевський, «кінь – звірина чоловікові не прихильна: вона все наміряється його вбити, тільки не відважується: *Кінь – найлукавіша худоба: він, як п'є воду, то дивиться і видить у воді, яка у чоловіка сила, що слабій, а думає: «Ой, уб'ю його зараз, лиш ся нап'ю», а так подивиться і здрімне ся: не може ся зважити; кожний кінь як нап'є ся, мусить подивитись на чоловіка через те»* [Грушевський, с. 112].

Як припускає З. Василько, уявлення про ворожість коня, сформувався у ті часи, коли східні слов'яни, що займали лісову зону, жили по сусідству з агресивними кочовими племенами, мешканцями степу. У лісах, в умовах бездоріжжя, кінь як засіб пересування був практично непотрібний, тому для слов'ян був твариною малозвичною.

Натомість для кочових народів коні були не тільки засобом пересування, що забезпечували високу мобільність на величезних степових просторах, а й джерелом м'яса, молока, шкіри. Тим самим для наших предків кінь став символом загрози, небезпеки, яку несли степовики. Це й зумовило розвиток уявлень про зв'язок коня з нечистою силою, а, отже, негативну семантику цього зообразу [7, с. 153].

Соціалізація коня виявляється і в межах товарно-грошових стосунків між людьми. У текстах пісень кінь – це одна із найбільших цінностей господаря: *о сто корон дорожчий кінь* [Верхратський, с. 82]. Оскільки кінь – це все, що є вартісного у козака, господар використовує його, як винагороду за певні блага для себе: *Ой заграй ми музичейко, заграй ми музика, А як я та не заплачу, возьмеш ми коника* [Верхратський, с. 166]; *Що я собі загадаю, тоє я си вчиню, Продам коня вороного, куплю си дівчину* [Верхратський, с. 212].

У козацьких та ліричних піснях кінь – це друг, побратим, а то й брат парубка, козака, воїна, його права рука. Кінь контактує з господарем-воїном у колядках, з нареченим, старостою, свашками чи зозулею у весільних піснях; кінь та його незвичайні можливості стають предметом вихвалень нареченого перед родиною молоді тощо. Найчастіше в пісенному фольклорі кінь виконує функцію помічника та супутника свого господаря. Значна кількість контекстів із такою семантикою пов'язана з процесом створення нової сім'ї. Парубок, що залицяється до дівчини, зваблює її, пізніше сватається та одружується, на жодному з цих етапів не може обійтися без свого вірного друга: *Ходить кониченько понад гречкою, Молодий хлопчина з уздечкою: Підожди, коню, осідлаю, Поїду дівчину одвідаю* [Пісні з Тернопільщини, с. 139].

Висновки і пропозиції. На основі аналізу окремих аспектів «соціального статусу» коня можна зробити висновок, що опис місця зообразу в його «суспільній» ієрархії пов'язаний з біологічною характеристикою коня, який є стадною твариною. Але в кожному стаді обов'язково є його глава, який відрізняється від своїх родичів надзвичайними можливостями та виконує магічну функцію. Контакти між тваринами виявляються через фольклорні мотиви про кровну спорідненість, подружній зв'язок, кумівство, дружбу, ворожнечу, змагання. Кінь у народних творах найчастіше має певні зв'язки з орлом, вовком, волем чи буйволом. Також кінь зазви-

чай має свого небесного покровителя – святого Юрія і хтонічного ворога – домовика. Все ж найтісніші контакти в текстах українського усно-словесного корпусу кінь налагоджує з людиною, що виявляються в чотирьох формах «єднання» людини з твариною як істотою сакральною чи навіть божеством. У текстах пісень кінь – це одна із найбільших цінностей господаря, вод-

ночас це друг, побратим, а то й брат парубка, козака, воїна, його права рука.

Функція перевізника між божественним ареалом, світами живих та мертвих, тварини, що з'являється майже в усіх межових ситуаціях життя господаря, зумовлює амбівалентне значення коня, яке подекуди простежується навіть в одному й тому ж фольклорному жанрі.

Перелік умовних скорочень використаних джерел:

1. **Грушевський** – Грушевський М. Історія української літератури: В 6 т. 9 кн. Київ, 1994. Т. 4. Кн. 2.
2. **Денисюк** – Денисюк І. О. Пісні з-над берегів Турського озера: пісні і коментарі. Луцьк, 2004.
3. **Доленга-Ходаковський** – Українські народні пісні в записках Зоріана Доленги-Ходаковського (з Галичини, Волині, Поділля, Придніпрянщини і Полісся). Київ, 1974.
4. **Домашній архів** – Домашній архів автора (Зап. О. Левчук 2016 р. у с. Брустурів Косівського р-ну Івано-Франківської обл. від Петрів Марії Іванівни, 1968 р. н., народної майстрині).
5. **Драгоманов** – Драгоманов М. Малорусскія народныя преданія и рассказы / Сводъ Михаила Драгоманова. К., 1876.
6. **Завітій** – Завітій Б. Ходіння з конем у селі Кримно на Західному Поліссі. *Народознавчі зошити*. 2000. № 1.
7. **Лларіон** – Лларіон, митрополит. Дохристиянські вірування українського народу. Історично-релігійна монографія. Київ, 1994.
8. **Казки Бойківщини** – Українські народні казки: Книга 15: Казки Бойківщини. Ч. II. / Записав, упорядкував і літературно опрацював Микола Зінчук. Тернопіль, 2006.
9. **Казки Буковини** – Казки Буковини. Казки Верховини / Запис. і впоряд. Михайло Івасюк. Ужгород, 1968.
10. **Казки Гуцульщини** – Українські народні казки: Книга 5. Казки Гуцульщини. / Записав, упорядкував і літературно опрацював Микола Зінчук. Тернопіль, 2006.
11. **Казки Покуття** – Українські народні казки: Книга 13. Казки Покуття: Ч. II. / Записав, упорядкував і літературно опрацював Микола Зінчук. Тернопіль, 2005.
12. **Номис** – Українські приказки, прислів'я і таке інше. / Уклав. М. Номис / упоряд., приміт. та вступна ст. М. М. Пазяка. Київ, 1993.
13. **Онищук** – Онищук А. Матеріали до гуцульської демонології. *Матеріали до українсько-руської етнології*. Львів, 1909. Т. XXI.
14. **Пісні з Тернопільщини** – Пісні з Тернопільщини: Календарно-обрядова та родинно-побутова лірика: пісенник / [упор. С. Стельмащук, П. Медведик]. Київ, 1989.
15. **Роздольський** – Галицькі народні казки (№ 26–77). / Зібрав Осип Роздольський. *Етнографічний збірник. Видає Етнографічна комісія Наукового товариства імені Шевченка*. Львів, 1899. Т. VII.
16. **Труды, Т. I** – Труды этнографическо-статистической экспедиции в Западно-Русский край, снаряженной Императорским Русским Географическим Обществом. Юго-Западный отдел. Материалы и исследования, собранные д. чл. П.П. Чубинским: В 7 т. Том первый, изданный под наблюдением чл.-сотр. П.А. Гильтербрандта. Т. I. Вып. I: Вера и суевия. Загадки и пословицы. Колдовство. Санкт-Петербург, 1872.
17. **Труды, Т. III** – Труды этнографическо-статистической экспедиции в Западно-Русский край, снаряженной Императорским Русским Географическим Обществом. Юго-Западный отдел. Материалы и исследования, собранные д. чл. П.П. Чубинским: В 7 т. Том третий, изданный под наблюдением действ.-члена Н.И. Костомарова. Т. III: Народный дневник. Санкт-Петербург, 1872.
18. **Франко** – Галицько-руські народні приповідки: У 3-х т. / Зібрав, упорядкував і пояснив Др. Іван Франко: 2-е вид. Львів, Т. 2.
19. **Чубинський** – Чубинський П. Мудрість віків: (Українське народознавство у творчій спадщині Павла Чубинського): У 2-х кн. Київ, 1995. Кн. 1.

Список літератури:

1. Пастух Н. Символіка тварин в українському фольклорі: зозуля. Львів, 2013. 224 с.
2. Пономаренко В. В. Еволюція хтонічного образу в українському фольклорі : автореф. дис. ... канд. філол. наук. Київ, 1999. 19 с.
3. Левчук О. І. Генеза та соціальна сутність образу коня в українській фольклорній картині світу. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія Соціальні комунікації*. Т. 30 (69). № 3, част. 2. Київ, 2019. С. 171–176.

4. Гура А. В. Символика животных в славянской народной традиции. Москва, 1997. 910 с.
5. Кагаров Є. Г. Форми та елементи народної обрядовості. *Первісне громадянство*. 1928. Вип. 1. С. 21–57.
6. Вовк Ф. К. Студії з української етнографії та антропології : нова редакція. Харків, 2015. 464 с.
7. Василько З. К. Символика фольклорного образу. Львів, 2004. 392 с.

Levchuk O. I. SOME ASPECTS OF THE «SOCIAL STATUS» OF A HORSE IN THE UKRAINIAN ORAL FOLK TRADITION

The article analyses certain aspects of the «social» level of the image of a horse in the Ukrainian folk literature, in particular, «nationality», metamorphoses into animal, quantitative characteristics, hierarchy within a class, contacts, relationships, interrelationships of the animal in the folklore work.

Description of the place of zoo image in its «social» hierarchy is related to the biological characteristics of a horse which is a social animal. Quite often in the Ukrainian folklore one can come across a quantitative image with quantitative features «twelve», «forty», «one hundred». However, every herd will always have its head, a defender-horse – big and very strong, who is distinguished from all its relatives by its fantastic features, extraordinary power and who performs a magic function.

The contacts among animals manifest themselves through folklore motives about blood ties, marriage connection, nepotism, friendship, hostility, competitions. Most frequently folklore works depict relationship between a horse and an eagle, wolf, ox or a buffalo. Also, quite often, a horse has its own patron saint – St. George – and chthonian enemy – folklore house spirit. And still the closest contacts within the texts of the Ukrainian oral folklore corpus the horse builds with a human being, which is observed in four forms of «union» of a person and animal as a sacral being or even a divine being: 1) eating a sacral animal; 2) sexual union with an animal; 3) giving birth to children from an animal; 4) external impersonation of a horse.

One more important «social» characteristics of a mythological horse's image in the Ukrainian oral folklore tradition is its belonging not to the comfortable cultural environment, but to the wild steppe, mythical forest environment. The function of a carrier between divine realm, the worlds of the live and dead, leads to ambivalent meaning of a horse, which sometimes can be traced even within the limits of one folklore genre.

In the lyrics of the songs horse is one of the greatest valuables of the owner, at the same time it is a friend, sworn brother, or even a brother of a young man, kozak, soldier, his assistant.

Thus, a horse is a full-fledged participant of the social life and, similar to people or other animals, is a component of different social relationships («family», «religious», «ethnic», «industrial», etc.), and most frequently occupies an important place in the hierarchy of the whole zoo system or even world structure in general.

Key words: *zooimage, horse, social status, function, ambivalent.*